

ODBOR VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ ČAZV
ODBOR PEDOLOGIE ČAZV
ČESKÝ VÝBOR ICID
ČESKÁ PEDOLOGICKÁ SPOLEČNOST

Informační listy 25

ICID-CIID

Červen 2006, (ročník XII)
Vydává VÚMOP Praha

O B S A H

	strana
Úvodní slovo	2
Závěry a doporučení rozšířeného zasedání Předsednictva ČAZV k aktuálním problémům hodnocení půd a užití systému bonitace půd (<i>Ing. Karel B. Březina</i>)	3
Právní úprava ochrany půdy v České republice (<i>Ing. Václav Marek</i>)	6
Z jednání Předsednictva ČAZV	10
Ze zápisu z plenárního zasedání Odboru vodního hospodářství ČAZV dne 14. 3. 2006 (<i>Prof. Ing. Miloslav Janeček, DrSc.</i>)	17
Jak bude vypadat zemědělské poradenství v letech 2007 – 2013? (<i>Prof. Ing. Václav Kůdela, DrSc.</i>)	17
Možnosti k pozvednutí nezastupitelné funkce venkova (<i>Ing. Jiří Hladík, Ing. Jiří Váša, DrSc.</i>)	20
Pedologické aktuality	22
Různé	23

Na druhé straně obálky je uvedena grafika Brna (*autora grafiky redakce nezná*).

Na třetí straně modré obálky jsou uvedeny sentence *I. Fontany*, které autor přednesl na autorském čtení pořádaném Obcí spisovatelů při pražském veletrhu Svět knihy 2006

Úvodní slovo

Vážení čtenáři a přispívatelé,

rok 2006 nás poctil na naše poměry neobvyklou, dlouhou, ladovsky laděnou zimou, která ve svém závěru plně zaměstnala a prověřila schopnosti našich kolegů klimatologů a vodařů v rámci predikce ohrožení našich občanů a majetků a také opět připomněla nutnost urychleného řešení nápravných opatření v krajině.. Vysoké vodní stavy v našich kalných řekách znamenaly i opakující se značný úbytek úrodné vrstvy zemědělských půd, které se postupně přemísťují do moří.

Při přípravě tohoto 25. čísla Informačních listů se redakční rada tentokrát zaměřila na oblast kvality zemědělských a lesních půd a možnosti ochrany našeho půdního fondu. O tom, že v oblasti našeho profesního zájmu nejsme úspěšní svědčí stále nové zábory zemědělských půd pro rozrůstající se průmyslové zóny v okolí měst i obcí, případně pro výstavbu nových průmyslových závodů. Nemáme jako půdoznalci v úmyslu bránit rozvoji regionů ve snaze o zvyšování zaměstnanosti lidí. Co je ovšem zarážející, že investoři žádají většinou rovinatá území s velice kvalitním půdním fondem, při čemž existují nedaleko podobné plochy, kde půdní fond je méně kvalitní a ztráta těchto půd by nebyla tak bolestivá. Bylo by dobré, kdybychom věnovali pozornost této situaci a usměrňovali tak krátkodobé a krátkozraké záměry ničící naše půdy. Mysleme i na to, jak bude naše země vypadat v blízké i daleké budoucnosti. Toto číslo Informačních listů přináší též reakce odborníků na nastolenou problematiku.

Regeneraci tvůrčích sil v nastávajícím letním období přeje

za redakční radu Alois Prax

Závěry a doporučení rozšířeného zasedání Předsednictva ČAZV k aktuálním problémům hodnocení půd a užití systému bonitace půd

Rozšířené zasedání Předsednictva ČAZV, konané v souladu s plánem práce Předsednictva za organizační a odborné účasti Odboru pedologie ČAZV, bylo věnováno problémům hodnocení půd a užití systému bonitace zemědělského půdního fondu ČR, včetně potřeby vědeckovýzkumných řešení problematiky pedologie a hodnocení půd vázající se k potřebám uživatelů z oblasti státní správy, samosprávy, projekční praxe a vlastníků (uživatelů) zemědělské půdy.

V úvodu zasedání byli jeho účastníci seznámeni s historií oceňování a hodnocení půdního fondu na našem území (ze zákona již od 70. let šestnáctého století – pozemkové berně) do současnosti.

Současný systém vychází z vymezených bonitovaných půdně ekologických jednotek - BPEJ (provedeno v letech 1973 až 1978), podle Metodiky vymezení a mapování bonitovaných půdně ekologických jednotek z roku 1974. Věcně vychází z Komplexního průzkumu zemědělských půd (KPP), který se uskutečnil v letech 1961 až 1971. O rozsáhlosti KPP svědčí skutečnost, že v celé tehdejší Československé republice bylo na ploše 7 200 000 ha zemědělských půd provedeno více než 700 tisíc kopaných sond a bylo uskutečněno více než 2 miliony rozborů půdních vzorků.

Základem soustavy bonitovaných půdně ekologických jednotek je analogová databáze (poskytující původní analogický obraz zobrazovaných jevů) a digitální databáze (číslicové – vyjádřené v číslech – v diskrétním elektronickém tvaru hodnot) ekologicko-půdního kartografického informačního systému. Tento ekologicko-půdní kartografický systém byl pro území České republiky zpracován celkem z 16 145 mapových listů státní mapy 1 : 5000 – odvozené. Odpovědným správcem ekologicko-půdního kartografického informačního systému a archivu agroekologických dat (Celostátní databáze o půdách a bonitovaných půdně ekologických jednotkách) je VÚMOP Praha.

V současnosti je toto rozsáhlé dílo jediným souborem dat o zemědělském půdním fondu na území republiky, dostupným ve vektorové formě; je trvale aktualizovaný, s přímým možným výstupem do geografických informačních systémů o území.

Je přímo využíván v celém systému zákonných ustanovení vázajících se k oceňování a hodnocení půd, zejména:

a) pro přiřazení průměrných cen zemědělských pozemků v jednotlivých katastrálních územích (vyhláška č. 463/2002 Sb., ze dne 22. října 2002, kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků),

b) pro stanovení základní sazby úředních cen zemědělské půdy (vyhláška Ministerstva financí č. 540/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění vyhlášky č. 452/2003 Sb. a vyhlášky č. 640/2004 Sb.,

c) při oceňování zemědělských pozemků pro stanovení nároků v řízení o pozemkových úpravách (zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů),

d) pro stanovení tříd ochrany zemědělské půdy (metodický pokyn Odboru ochrany lesa a půdy MŽP ČR ze dne 12. 6. 1996 č. j. OOLP/1067/96 k odnímání půdy ze zemědělského půdního fondu podle zákona ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu).

Mimo tyto způsoby užití je nejběžnější další současné využití soustavy BPEJ zejména pro:

- vymezení vysychavých půd a půd snadno zranitelných nedostatkem vláhy,
- diverzifikaci podpor pro zalesňování a zatravňování,
- využití při vymezení LFA (Less Favoured Areas – méně příznivé oblasti pro zemědělskou výrobu) pro poskytování podpor podle Nařízení Rady č. 1257/1999/EC,
- použití pro tzv. Nitrátovou směrnici,
- navrhování územních systémů ekologické stability,
- stanovování faktoru erodovatelnosti půd,
- určení normativního (parametrizovaného) produkčního potenciálu rostlinné výroby jako celku,
- vymezení tzv. infiltračních oblastí v systémech zón diferencované ochrany půdy a vody,
- stanovení vhodných lokalit pro pěstování určitých plodin a kultur.

V příspěvku zástupce rozhodujícího uživatele systému bonitace zemědělského půdního fondu – Ústředního pozemkového úřadu MZe ČR byl zhodnocen stav využívání aktualizovaných podkladů bonitace a jednoznačně vymezeny problémové okruhy, z pohledu aktuálních budoucích potřeb, na které se očekává odpověď od vědeckovýzkumné sféry a i od sféry průzkumné.

Jde zejména o vědeckovýzkumná řešení problémů spojených s využíváním přijatého, s prostorem EU harmonizovaného, nového taxonomického klasifikačního systému půd ČR, novelizace metodiky vymezení BPEJ, zpřesnění vymezení klimatických regionů půd ČR ve vazbě na změny klimatických charakteristik oproti doposud používanému etalonu období let 1901 – 1950, rozsahy prováděných aktualizací s ohledem na potřeby pozemkových úprav, ochranu půdního fondu a potřeby dalších odborných útvarů MZe ČR.

V reakci na výše uvedené autor, resp. vedoucí autorského týmu, nového taxonomického systému půd České republiky přiblížil přítomným východiska jeho tvorby spolu s naznačením směrů aplikačního výzkumu, který přinese vyšší poznatkovou úroveň pro jeho využívání v hodnocení půd, resp. objektivní zpřesnění BPEJ.

Zástupce ČHMÚ zhodnotil dynamiku podnebí na našem území v posledních desetiletích spolu s výhledem možných klimatických změn a rozvedl jejich scénáře spolu s doporučením orientace hlavních vědeckovýzkumných směrů objektivizace vymezení klimatických regionů pro potřeby komplexu hodnocení půd.

Stav využívání výsledků bonitace zemědělské půdy v oblasti cen, daní a poplatků v resortu financí zhodnotil zástupce MF ČR; ten rovněž definoval

problémové okruhy řešení z hledisek jeho potřeb pro objektivizaci podkladů bonitace půd.

Dále byla presentována možná východiska vlastního řešení problémů hodnocení půd, zejména se zřetelem k mimoprodukčním funkcím zemědělských půd, jejichž význam trvale narůstá ve vazbě na zemědělskou politiku státu.

K naznačeným potřebám, východiskům a návrhům řešení se rozvinula široká diskuze účastníků rozšířeného zasedání Předsednictva ČAZV, zahrnující všechny projednávané problémové okruhy. Byly vyjasněny dílčí rozdílné názory na potřebu řešení a jeho formu.

Přijatá doporučení, v souladu se stanovisky přítomných, lze shrnout do těchto bodů závěrů zasedání:

- význam hodnocení půd s využitím stávající bonitační soustavy zemědělských půd, přes odlišná stanoviska dílčí menší části uživatelské sféry, neklesá; naopak jeho význam narůstá především z pohledu využití nejen ve státní správě a samosprávě,
- tato jedinečná celostátní databáze, udržovaná i v elektronické podobě, vyžaduje z hlediska potřeb, trvalou aktualizaci vzhledem k minulému, současnému a prognózovanému vývoji stavu, kvality a způsobů užívání zemědělského půdního fondu a k jeho efektivní ochraně,
- řešení definovaných problémů v oblasti propojení s novým taxonomickým systémem půd České republiky, probíhajících a prognózovaných možných klimatických změn, objektivizace hodnoty (ceny) půdy vyžaduje uplatnění přístupů vědeckovýzkumných, nikoliv jen studijních či expertních a to především z hledisek nutného získání nové poznatkové základny; souběžně s tím provést digitalizaci odborného obsahu výsledků KPP,
- řešení realizovat v těsném propojení vědních oborů pedologie, klimatologie a ekonomiky,
- formulovat, ve spolupráci uživatelů ÚPÚ MZe ČR, MF ČR, MŽP ČR, Odboru pedologie ČAZV a vědeckovýzkumné sféry, priority a témata pro řešení předmětné problematiky pro nově vyhlášené programy VaV v rámci resortu zemědělství,
- předložit návrh institucionalizace objektivní půdní služby při využití stávajících, v podstatě jediných odborných řešitelských a průzkumných kapacit v rámci VÚMOP Praha - důvodem je i významný neopominutelný fakt nenavyšování finančních požadavků oproti státnímu rozpočtu a v neposledním i skutečnosti funkce této služby v kulturních zemích, nejen evropských.

Zapsal: *Karel B. Březina*

Právní úprava ochrany půdy v České republice

V současné době se v EU vede debata o potřebě právního nebo programového dokumentu k ochraně půdy. Určitá absence předpisu pro ochranu půdy je téměř všeobecně vnímána, zatím se obtížně dochází ke konsenzu, jak má tento dokument vypadat, zda obecně platná směrnice nebo programový dokument charakteru půdní politiky, zaměřený na ochranu půdy. Ukazuje se, že půda je politikum, na kterém se pro množství protichůdných zájmů obtížně hledá shoda a to nejen v poměrech České republiky.

Před několika lety se Ministerstvo životního prostředí pokusilo dohodnout s dalšími resorty na nové právní úpravě ochrany půdy. Obecná shoda byla na potřebě právní úpravy půdy jako složky životního prostředí, tzn. zemědělské, lesní i ostatní, pokud plní produkční nebo ekologické funkce. Nedokázali jsme se shodnout na konkrétních přístupech a povinnostech, na kompetencích, ale ani na tom, jak naložit se stávajícími právními předpisy k ochraně půdy, zejména s lesním zákonem a se zákonem č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu. Současné rozdělení kompetencí, kdy lesní půda a tedy i její ochrana spadá do působnosti Ministerstva zemědělství a ochrana zemědělské půdy do působnosti Ministerstva životního prostředí, přináší zcela logicky rozdílné priority. Zemědělství jako výrobní resort vnímá potřebu zvýšení účinnosti legislativních nástrojů pro kvalitativní ochranu půdy, k vymahatelným povinnostem ukládaným zákonem „na tvrdo“ se však staví opatrně. Oprávněná obava je z omezení vlastnických práv k některým pozemkům. Dá se předpokládat, že v zájmu lepší ochrany půdy by se to týkalo části pozemků, které byly v době minulé nevhodně převedeny, v zájmu tehdy preferované soběstačnosti v obilovinách, z trvalých travních porostů do orné půdy. Dnes je tento převod legálně zapsán v katastru nemovitostí. Ministerstvo životního prostředí preferovalo zákon na ochranu půdy, který by upravil i nezbytné povinnosti k ochraně půdy, tedy i ty, které postrádá současný lesní zákon. Souvisí zejména s kvalitativní ochranou půdy.

Po vydání zprávy Komise pro radu Evropského parlamentu, ekonomický a sociální výbor a výbor pro regiony nazvané „Towards a Thematic Strategy for Soil Protection“ v roce 2002 se práce a jednání o nové legislativě k ochraně půdy dočasně zastavily v očekávání, že základní požadavky na půdní politiku případně legislativu vzejdou z výsledků činnosti této komise. Zatím se ukazuje, že tak jak bylo obtížné dospět k dohodě o podobě zákona na ochranu půdy v České republice, je to asi ještě obtížnější v případě evropské politiky a strategie.

Pro účinnější ochranu zemědělské půdy schází v České republice stabilita půdní držby, zájem vlastníků pozemků zachovat půdu pro zemědělství, perspektivní zemědělská politika provázená dostatečnou hmotnou stimulací vlastníků (půdní politika). Obnova vlastnických vztahů k půdě nepřinesla očekávanou zvýšenou péči o půdu a pozemky, ale spekulativní záměry výhodně půdu prodat. Výhodně zde téměř vždy znamená s perspektivou stavebního využití pozemku.

Obecné zhodnocení platné právní úpravy

V hodnocení stávající legislativy k ochraně půdy se často uvádí, že svou úlohu legislativního nástroje ochrany plní jen omezeně. Nedostatečně reaguje na nové společenské poměry, a to zejména na změny ve využívání půdy a významněji se uplatňující vlastnické vztahy. Stávající právní úprava ochrany zemědělského

půdního fondu i pozemků určených k plnění funkcí lesa byla založena na představě, že pozemky je třeba chránit především z produkčních důvodů, jako základní výrobní prostředek v zemědělství a lesním hospodářství.

Tato představa dodnes přežívá a za současného stavu, kdy je na značné části zemědělských pozemků výroba nerentabilní, působí značné obtíže a dostává se do rozporu se zájmy vlastníků půdy a investorů. Ochrana půdy vyžaduje nejen šetrné hospodaření, ale i nezbytné udržování půdy v případě, kdy se na ní nehospodaří.

Platná právní úprava ochrany zemědělského půdního fondu vychází ze stavu, kdy na veškeré zemědělské půdě probíhala zemědělská výroba a kdy bylo možné povinnosti adresovat osobám, které na půdě hospodařily. Schází v ní proto ustanovení, která by reagovala na stav, kdy zemědělské pozemky zůstávají nejen bez využití, ale i bez náležitého ošetření. Stejný nedostatek se objevuje i v zákoně o lesích, který neobsahuje potřebná konkrétní opatření k ochraně lesních pozemků při hospodaření v lesích.

Chybí legislativní ochrana půdy na pozemcích, které nejsou součástí zemědělského a lesního půdního fondu, evidovaných v katastru nemovitostí převážně jako ostatní plochy. Zákony č. 334/1992 Sb. a č. 289/1995 Sb. upravují vcelku dostatečně plošnou ochranu pozemků. Nedostatečně je půda chráněna před erozí, zhutňováním kontaminací rizikovými látkami ukládanými do půdy. Chybí právní odpovědnost původce nepříznivých změn půdy a povinnost řešení sanací, včetně systému finančního zajištění.

K nedostatkům právní ochrany zemědělského půdního fondu lze uvést i skutečnost, že pro půdu dosud není založena působnost České inspekce životního prostředí, ale i to, že chybí instituce typu půdní služby. Bez působení inspekce se některé povinnosti, související převážně s hospodařením na pozemku, jen obtížně vymáhají. Kontrolní činnost orgánů ochrany zemědělského půdního fondu se zaměřuje převážně na plnění podmínek vydaných rozhodnutí a způsob výkonu státní správy.

Obsah platné právní úpravy vztahující se k ochraně půdy

Právní úprava ochrany půdy je obsažena v několika zákonech. Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, řadí v § 2 půdu mezi složky životního prostředí. Následující paragrafy uvádějí další povinnosti, zejména neznečišťovat a nepoškozovat půdu lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy. Zvláštními předpisy jsou především zákon ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 289/1995 Sb. o lesích, ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje ustanovení o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa. Prostřednictvím těchto dvou zákonů je zajišťována přímá ochrana dvou ekologicky i produkčně nejvýznamnějších druhů pozemků, a to na zhruba 85 % území České republiky.

Ostatní zákony se dotýkají ochrany půdy jen z určitých aspektů. Patří mezi ně zejména zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů nebo též zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

V platné právní úpravě je soustředěna pozornost na ochranu rozlohy zemědělské a lesní půdy před neúměrným a nežádoucím zmenšováním (odnímáním). Použití této půdy pro jiné účely je vázáno zásadně na souhlas příslušného orgánu státní správy, který může být udělen jen za podmínek stanovených příslušným zákonem. Problémem je, že tyto podmínky jsou příliš obecné a operují s takovými pojmy jako je „...nezbytné případy,...co nejméně narušovat,...odnímat jen nejnútnejší plochu“. To jsou pojmy, na kterých se žadatel se správním úřadem obtížně domlouvá, co je pro jednoho nezbytné je pro druhého nevýznamná aktivita, kterou je možno umístit na jiné vhodnější pozemky, ty ale nejsou ve vlastnictví žadatele.

Podle zákona o ochraně zemědělského půdního fondu lze souhlas k odnětí vydat jen v nezbytných případech tak, aby byla co nejméně narušována organizace půdního fondu, hydrologické a odtokové poměry v území a síť zemědělských účelových komunikací, aby byly odnímány jen nejnútnejší plochy zemědělských pozemků, a aby byly respektovány další požadavky stanovené v § 4 tohoto zákona. Odejmout pozemek ze zemědělského půdního fondu bez souhlasu příslušného orgánu lze jen ve výjimečných případech, stanovených v ustanovení § 9 odst. 2 tohoto zákona. Souhlas s odnětím, který se nevydává ve správním řízení, má být v souladu s novým správním řádem a je nezbytným předpokladem k vydání územního rozhodnutí o umístění stavby nebo o využití území podle stavebního zákona nebo rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru podle horního zákona.

Obdobně podle lesního zákona mohou být pozemky určené k plnění funkcí lesa jen výjimečně použity pro jiný účel, přičemž se musí jednat přednostně o pozemky z lesnického hlediska méně významné a musí se dbát dalších požadavků obsažených v § 13 odst. 2 lesního zákona. Souhlas s odnětím nebo s omezením ve využití lesních pozemků, vydávaný ve správním řízení, se vyžaduje k vydání územního nebo jiného obdobného rozhodnutí. O odnětí nebo omezení využití lesních pozemků se rozhoduje v samostatném správním řízení podle § 16 lesního zákona. Bez rozhodnutí lze lesní pozemek použít jen k účelům uvedeným v § 15 odst. 3 lesního zákona.

Administrativní nástroje ochrany rozlohy zemědělských a lesních pozemků jsou doprovázeny prostředky ekonomickými. Za odnětí pozemku ze zemědělského půdního fondu se platí tzv. odvod (neplatí se však za každé odnětí) a za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa se platí poplatky. Odvody a poplatky mají motivovat investory k omezování požadavků na zábory zemědělské a lesní půdy. Jejich konstrukce však vede prakticky jen k získávání finančních prostředků pro následné investice do životního prostředí. Z odvodů i poplatků připadá 40 % výnosu obci, v jejímž území došlo k odnětí zemědělského nebo lesního pozemku, a 60 % připadá do Státního fondu životního prostředí ČR. Zákon ČNR č. 334/1992 Sb. snížil sazby za odnětí půdy oproti zákonu předcházejícímu. Sazby jsou stanoveny podle hlavní půdní jednotky (údaj z bonitace půd) a klimatického regionu dle Quitta. Základní sazba odvodů je odvozena z úředních cen zemědělské půdy v cenové úrovni roku 1990, a to v rozmezí od 5 000,-- Kč do 124 000,-- Kč na 1 ha půdy. Tato sazba se upravuje multiplikačními koeficienty, které vyjadřují míru ovlivnění životního prostředí. Odvody nebyly od přijetí zákona v roce 1992 valorizovány.

Pro ochranu rozlohy zemědělského půdního fondu a pozemků určených k plnění funkcí lesa, ale též pro ochranu jejich kvality, jsou významné povinnosti, ukládané oběma uvedenými zákony osobám, které při své činnosti přicházejí

s těmito pozemky do styku. Více pozornosti těmto aspektům ochrany půdy věnuje ve svých ustanoveních zákon o ochraně zemědělského půdního fondu.

Při hospodaření na zemědělském půdním fondu jsou stanoveny vlastníkům a nájemcům povinnosti, které mají zajistit ochranu této půdy před znečišťováním a před jinými škodlivými vlivy, jež mohou být způsobeny hospodařením na půdě. Orgán ochrany může těmto osobám uložit povinnost odstranit závady a dokonce i rozhodnout, že kontaminovaný pozemek nesmí být používán k produkci výrobků vstupujících do potravního řetězce. Zvláštní povinnosti ukládá zákon osobám, které pořizují a zpracovávají územně plánovací dokumentaci a podklady, návrhy na stanovení dobývacích prostorů a investorům při zpracování dokumentace pro územní rozhodnutí. Další povinnosti jsou zákonem ukládány osobám, které provozují stavební, těžební a průmyslovou činnost a provádí geologický a hydrologický průzkum. Soubor povinností má předcházet škodám na zemědělské půdě nebo je aspoň omezit na nezbytnou míru.

Specifikem ochrany zemědělské půdy, která je tvořena více druhy pozemků, jsou zákonem stanovené podmínky, za nichž je možné tyto kultury zemědělské půdy měnit. V platné právní úpravě je na souhlas orgánu ochrany vázána pouze změna louky nebo pastviny (tzv. trvalého travního porostu) na ornou půdu. Ostatní změny kultur lze provést bez tohoto souhlasu, ale mohou být vázány na vydání územního rozhodnutí o využití území podle stavebního zákona. Orgán ochrany půdy je však oprávněn z důvodů ochrany životního prostředí uložit vlastníku nebo nájemci půdy povinnost provést potřebnou změnu kultury zemědělské půdy (§ 2 odst. 3 zák. 334/1992 Sb.). Na úhradu souvisejících výdajů lze použít prostředky Státního fondu životního prostředí.

Další zákony upravující povinnosti k ochraně půdy

Ochrana půdy je sledována též při pozemkových úpravách, prováděných podle zákona č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Uplatňuje se zejména v komplexních pozemkových úpravách, prováděných v jednom nebo několika katastrálních územích, kdy lze navrhnout a realizovat systém organizačních i technických opatření zaměřených k ochraně půdy. V procesu zahájení řízení o pozemkových úpravách a v procesu schvalování návrhu pozemkových úprav je potřeba uplatnit správními úřady a tedy i orgány ochrany zemědělského půdního fondu podmínky a požadavky. Je to svým způsobem mimořádná příležitost pro řešení celého okruhu problémů životního prostředí v území, zejména ochrany půdy. Pro podporu realizace těchto opatření je možné využívat stávající programy určené ke zlepšení stavu životního prostředí a jeho složek.

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, půdu jako součást přírody a krajiny chrání aplikací ustanovení o obecné ochraně, a to jak vymezením systémů ekologické stability, ochranou významných krajinných prvků a ochranou krajinného rázu (§ 4, 12 a 13), tak zejména uplatněním ustanovení o zvláště chráněných územích (§ 14 a násl.).

K ochraně půdy by měl nesporně přispět též zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména v ustanoveních o územním plánování a územním řízení. Stavební zákon vyžaduje uplatňování ekologických aspektů (§ 1 a 2). V § 126 stavebního

zákonu se požaduje ochrana složek životního prostředí, včetně ochrany půdy. K rozhodnutí stavebního úřadu se vyžaduje dohoda, popř. souhlas dotčeného orgánu státní správy. V praxi se však ustanovení § 1 odst. 2 o vytváření předpokladů „k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí a ochranu jeho hlavních složek – půdy, vody a ovzduší“ v případě půdy příliš neuplatňuje.

Václav Marek

Z jednání Předsednictva ČAZV

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 6. 12. 2005

Z programu:

3. Informace o průběhu veřejných soutěží a o zákonu 341/2005 Sb. o VVI.
4. Závěry z jednání Vydavatelské rady ČAZV.
5. Projednání návrhů a stanovisek Kontrolního výboru ČAZV.
6. Projednání vydání medaile ČAZV a Statutu a řádu o udělování medailí.
7. Příprava materiálů v odborech ČAZV ke zpracování a vydání CD.
9. Různé

K bodu 3:

Ředitel Ing. J. Stehlík informoval Předsednictvo o průběhu soutěží NPV a NAZV.

- Výsledky soutěže NPV s počátkem řešení 1.12.2005 byly vyhlášeny 7.11.2005. Na základě výsledků jsou uzavírány smlouvy s řešiteli projektů.
- Veřejná soutěž MZe na roky 2005 – 09, přihlášené projekty byly vyhodnoceny a výsledky budou vyhlášeny
- Program výzkumu v agrárním sektoru v letech 2007 – 12 byl schválen ve vládě a předán k notifikaci do EU – Evropské komise.

K bodu 4:

Závěry z jednání Vydavatelské rady přednesl Prof. M. Janeček, DrSc. Předsednictvo vzalo na vědomí závěry tohoto jednání:

- Souhlasí se zřízením honorované funkce editora resp. editorů jednotlivých vědeckých časopisů. .
- Předsednictvo navrhuje všem odborům odpovědným za vydávání vědeckých časopisů, aby v souladu s návrhem Statutu RR těchto vědeckých časopisů navrhly rekonstrukci resp. obměnu RR příslušného časopisu.
- K problematice zpracování terminologického slovníku bylo konstatováno, že postupně jsou doplňovány jednotlivé obory, avšak mezi obory je značná nevyrovnanost v počtu hesel a kvalitě jejich zpracování.

- Na základě jednání odborů a jejich souhlasných stanovisek doporučuje Předsednictvo sloučení časopisů, zejména pokud jeden z nich nemá šanci na získání vlastního IF.

K bodu 5:

Předseda KV Prof. F. Louda, DrSc. informoval Předsednictvo o závěrech z jednání KV dne 22.11.2005. Kromě finanční kontroly hospodaření provedl KV i rozbor plnění usnesení ze zasedání Rady ČAZV dne 3.5.2005.

Na základě doporučení KV připraví Předsednictvo k problematice poradenství jednání v červnu 2006.

Kontrolní výbor navrhl úpravy Statutu a řádu medaile ČAZV.

K bodu 6:

Ing. V. Hrubý, CSc. informoval Předsednictva o stavu prací na návrhu a zhotovení medaile ČAZV. Náklad na ražbu medailí bude cca 110 tis. Kč vč. jedné zlaté medaile z ryzího zlata v hodnotě cca 50 tis. Kč. Dále bude vyraženo 10 ks zlatých (stříbrných pozlacených), 15 ks stříbrných a 30 ks bronzových medailí.

Předsednictvo schválilo Statut a řád pro udělování medailí ČAZV.

K bodu 7:

Doc. F. Kocourek, CSc. uvedl, že odbory obdržely návrhy zpracované jím a Doc. Zahradníkem, CSc. Jedná se o pracovní návrhy a rovněž rozsah materiálů pro vydání na CD není přesně stanoven.

V různém:

- Členové Předsednictva obdrželi od ředitele Ing. J. Stehlíka návrhy Statutu obou soutěží MZe vyhlášených v roce 2006.
- Ředitel Ing. J. Stehlík dále informoval Předsednictvo o diskusi s MŠMT ve věci možnosti zařadit do soutěže i výsledky výzkumu z výzkumných záměrů všech institucí.
- Ředitel ing. J. Stehlík informoval Předsednictvo o nejednotnosti vyhodnocování realizace výsledků výzkumu vč. nejednotnosti pojmů a výkladu; nesouměřitelné jsou i realizace výsledků časově v různých vědních oborech. Pojmy a terminologii je třeba sladit, v současném pojetí hodnocení by vypadly celé obory. V této souvislosti uvedl, že jiné obory si „přivlastňují“ výsledky zemědělského výzkumu. I z tohoto pohledu bude třeba zajistit objektivní hodnocení zemědělských věd a to jak celkem, tak i v kombinaci s jinými obory.

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 10. 1. 2006

Z programu:

3. Informace o průběhu veřejných soutěží a o realizaci zákona 341/2005 Sb. o VVI.
4. Realizace závěrů z jednání Vydavatelství rady.
5. Příprava jednání pléna ČAZV 14.3.2006.
6. Zpracování materiálů v odborech ČAZV k vydání CD.
7. Příprava výročních zpráv o činnosti odborů v roce 2005.
8. Různé.

K bodu 3:

Ředitel Ing. J. Stehlík informoval, že všechny tři soutěže jsou ze strany MZe zajištěny dle harmonogramu, u dvou soutěží je zahájeno řešení projektů (prosinec, leden). Text „Programu výzkumu resortu MZe na roky 2007 – 2012“ byl zaslán k notifikaci EK do Bruselu. Dále byla vyhlášena soutěž MŠMT (NP II), která je významná především pro VÚPP.

K bodu 4:

Prof. M. Janeček, DrSc. podal informaci o vydavatelské činnosti ČAZV. Ekonomický rozbor vydavatelské činnosti předá na příštím jednání Předsednictva ředitel ÚZPI Ing. J. Vozka, na jednání bude pozván i ředitel odboru ÚZPI Ing. M. Mistr, Ph.D. Po krátké diskusi usneseno mj.:

- Předsednictvo schvaluje Statut redakčních rad vědeckých časopisů ČAZV.

K bodu 5:

Předsednictvo potvrdilo konání pléna ČAZV dne 14.3.2006 v aule ČZU Praha 6 – Suchbátka. Na jednání budou pozváni ministři zemědělství a životního prostředí ČR, a dále reprezentanti SAPV, AK ČR, PK ČR, ASZ ČR, Svazu vlastníků půdy a zástupci vysokých škol.

K bodu 6:

Doc. F. Kocourek, CSc. informoval o průběhu přípravy textů na CD za jednotlivé odbory. Předpokládaný rozsah za jeden odbor je cca 15 stránek (obě části).

K bodu 7:

Jednotlivé odbory by měly připravit zprávu o činnosti za rok 2005 tak, aby zpráva o činnosti za ČAZV byla připravena k jednání pléna a k předání MZe.

V různém:

- Předsednictvo pověřuje sekretariát projednat s ředitelem ÚZPI organizační přípravu rozšířeného jednání Předsednictva k problematice poradenství dne 6.6.2006. Odborně je rozšířené zasedání Předsednictva v gesci OERŠI.
- Prof. M. Janeček, DrSc. upozornil na vyhlášení soutěže NP II na MŠMT, kde jsou projekty zařazeny do kategorií A – D. Dofinancování projektů je však možné pouze při využití prostředků řešitelů z jiné činnosti.

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 7. 2. 2006

Host: Ing. Josef Vozka – ředitel ÚZPI Praha

Z programu:

3. Informace o průběhu veřejných soutěží a o realizaci zákona 341/2005 Sb. o VVI.
4. Projednání výsledků vydavatelské činnosti ČAZV v roce 2005 a činnost v roce 2006.
5. Příprava jednání pléna ČAZV 14.3.2006.
6. Zpracování materiálů v odborech ČAZV k vydání CD.
7. Příprava výročních zpráv o činnosti odborů v roce 2005.

Jednání zahájil a řídil místopředseda ČAZV Prof. Ing. Miloslav Janeček, DrSc.

K bodu 3:

Ředitel Ing. J. Stehlík informoval Předsednictvo, že vyhlášené soutěže probíhají dle harmonogramu. Obě soutěže o cenu ministra za výsledky výzkumu budou vyhlášeny v termínu. Nový resortní program výzkumu MZe byl předán k notifikaci do Bruselu.

K bodu 4:

K situaci ve vydavatelské činnosti připravil ředitel ÚZPI souhrnný ekonomický rozbor nákladů na vydávání vědeckých časopisů ČAZV v ÚZPI. Předsednictvo uvítalo informaci i s tím, že při rostoucí kvalitě časopisů nestoupají v posledních letech náklady na vydávání. Výnosy obsahují pouze tržby za prodávané časopisy a nezahrnují výměnnou službu a její přínosy.

Dále Ing. Vozka upozornil, že pokud by se měl realizovat návrh na zřízení editorů, pak by bylo nutno povýšit rozpočet výdajů na vědecké časopisy o další jeden mil. Kč z prostředků zřizovatele.

K dané problematice proběhla široká diskuse.

Z usnesení:

- 1) Prof. M. Janeček, DrSc. z titulu předsedy VR ČAZV svolá jednání za účasti členů VR a všech předsedů RR.
- 2) Na tomto jednání by měly být řešeny otázky financování vydávání vědeckých časopisů vč. otázek zpoplatnění příspěvků a činnosti editorů.
- Prof. Věžník, DrSc. informoval o stavu zpracování hesel v Terminologickém slovníku. Předsednictvu byl předložen přehled dle oborů s rekapitulací počtu hesel.
- Ředitel Ing. J. Stehlík upozornil Předsednictvo, že slovníku a jeho propagaci musí být věnována náležitá pozornost, a to jak ze strany ČAZV, tak i ÚZPI, neboť na vznik slovníku byly již věnovány resortem MZe nemalé prostředky.

K bodu 5:

Zasedání pléna ČAZV 14.3.2006 proběhne dle plánu v aule ČZU Praha.

K bodu 6:

Dle informace jednotlivých členů Předsednictva jsou materiály na CD zpracovávány v odborech na různém stupni rozpracování a jejich dokončení ve všech odborech je možno očekávat během měsíce února.

Průběžně jsou sekretariátem připravovány ostatní materiály na CD vč. informace MZe o výzkumu v české a anglické verzi.

K bodu 7:

Ing. V. Hrubý, CSc. uvedl, že pro zasedání Rady ČAZV je třeba připravit komplexní zprávu o činnosti všech složek ČAZV, tj. odborů, Předsednictva, VR, KV vč. všech dalších aktivit.

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 14. 3. 2006 na rektorátu ČZU v Praze 6-Suchbale

Z programu:

3. Příprava jednání pléna ČAZV.
4. Zpracování materiálů v odborech ČAZV k vydání CD.
5. Příprava výročních zpráv o činnosti odborů v roce 2005.
6. Různé.

K bodu 3:

Prof. J. Hron, DrSc. informoval přítomné o přípravě zasedání pléna. Za MZe vystoupí ředitel Ing. M. Fantyš a za MŽP Ing. F. Pojer – náměstek ministra. V odborné části vystoupí za MZe k problematice zemědělského výzkumu Ing. J. Stehlík, ředitel odboru 13020, a k problematice programu AFRD Ing. M. Fantyš. K program EU v resortu MŽP vystoupí Ing. Pavla Bendová.

Při předání medailí ČAZV představí oceněné místopředseda ČAZV Prof. M. Janeček, DrSc.

K bodu 4:

Všichni členové Předsednictva připravují resp. dokončují zpracování podkladů pro CD. Práce je třeba urychleně dokončit, aby bylo možno zadat zpracování CD.

K bodu 5:

Termín 4.4.2006 je třeba dodržet ve věci zpracování zpráv o činnosti za odbory ČAZV, neboť do jednání Rady je třeba rozeslat zprávu o činnosti ČAZV.

V různém:

Předsednictvo obdrželo a projednalo návrhy na udělení medailí ČAZV na Radě ČAZV.

- Předsednictvo doporučuje dále doplnit OJŘ o funkci editorů u jednotlivých vědeckých časopisů.
- Doc. T. Doucha, CSc. upozornil na 7. rámcový program EU s požadavky a důrazem na naplnění kvality života a konkurenceschopnosti.
- Dále Předsednictvo diskutovalo k problematice práce RVV a to k nové metodice hodnocení výzkumu. ČAZV by měla připravit stanovisko RVV k této problematice. Stanovisko by mělo být konzultováno s MZe. Toto bude schvalováno již koncem května a na zemědělský výzkum bude mít metodika velký dopad, neboť bude definovat rozdíly mezi základním a aplikovaným výzkumem. Metodika je k dispozici na www.vyzkum.cz.

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 4. 4. 2006 v areálu výstaviště v Brně

Z programu:

3. Informace o vyhlášených soutěžích MZe a NP II.
4. Příprava jednání Rady ČAZV.
5. Zpracování materiálů v odborech ČAZV k vydání CD.
6. Zpracování výročních zpráv o činnosti odborů a o činnosti ČAZV v roce 2005.

7. Informace o odpoledním rozšířeném zasedání.
8. Různé.

K bodu 3:

Ředitel Ing. J. Stehlík informoval Předsednictvo, že vyhlášené soutěže MZe probíhají dle plánu. Program výzkumu v agrárním sektoru v letech 2007 – 2013 byl zaslán k notifikaci do Bruselu.

K bodu 4:

Předsednictvo projednalo předložený návrh pořadu jednání Rady ČAZV.

Předsednictvo navrhuje Radě schválení definitivního návrhu k udělení medailí ČAZV takto:

zlatá medaile:	Prof. MVDr. Jaroslav Kábrt – OVL Prof. MVDr. Karel Hruška, CSc. – OVL Prof. Ing. Vladimír Kyzlink, DrSc. – OPTT+OVOJP
stříbrná medaile:	Doc. RNDr. Josef Šedivý, DrSc. – ORL Prof. Ing. Jan Váchal, DrSc. – OŽV Prof. MVDr. Zdeněk Věžník, DrSc. – OVL Prof. Ing. Hugo Beyer, CSc. – OZTEV Ing. Miroslav Špelina, CSc. – OZTEV Doc. Ing. Miroslav Dědek, DrSc. – OPTT + OVOJP Ing. Josef Kraus, CSc. – OEŘSI
bronzová medaile:	Ing. Jan Záhorka – AK ČR Ing. Jan Váňa, CSc. – ASZ ČR Prof. Ing. Jan Frelich, CSc. – OŽV

K bodu 5:

Doc. F. Kocourek, CSc. konstatoval, že až na dva odbory byly předloženy materiály ke zpracování na CD.

K bodu 6:

Ing. Hrubý, CSc. informoval Předsednictvo, že byly kromě dvou odborů předloženy všechny zprávy odborů o činnosti v roce 2005.

K bodu 7:

Ing. Pastorek, CSc. informoval přítomné o organizaci odpoledního rozšířeného zasedání Předsednictva, které proběhne dle plánu v areálu BVV v gesci OZTEV. Současně vyjádřil poděkování Prof. Marečkovi, CSc. za vzorné organizační zajištění jednání ve spolupráci s BVV.

V různém:

- Předsednictvo detailně diskutovalo k Metodice hodnocení výzkumu dle návrhu Rady VaV. Vzhledem k různosti názorů, která se projevila ve stanoviskách jednotlivých členů Předsednictva a časové náročnosti, rozhodlo Předsednictvo, že pracovní skupina Předsednictva pod vedením ředitele Ing. J. Stehlíka předloží Předsednictvu k posouzení do 14 dnů základní principy k hodnocení této metodiky. Členy pracovní skupiny budou dále Mgr. J. Lipavský, CSc., Doc. J. Bouška, CSc., Prof. M. Janeček, DrSc. a Doc. F. Kocourek, CSc.. Doc. Bouška, CSc. však upozornil, že vláda bude peníze na výzkum přidělovat pouze

subjektům dosahujícím relevantních výsledků. Informace o hodnocení VaV jsou k dispozici na internetových stránkách Rady vlády ČR pro VaV: www.vyzkum.cz – Hodnocení VaV.

Ze zápisu z jednání Předsednictva dne 25. 4. 2006

Z programu:

4. Příprava jednání Rady ČAZV, schválení a zpracování zpráv.
5. Projednání stanoviska k Metodice hodnocení výzkumu.
6. Zpracování materiálů v odborech k vydání CD.
7. Příprava rozšířeného zasedání Předsednictva dne 6. 6. 2006 k problematice poradenství.
8. Různé.

K bodu 4:

Jednání Rady je připraveno na 16.5.2006 v budově MZe. Na jednání budou jako hosté pozváni osobním dopisem předsedy ministři zemědělství a životního prostředí, předseda SAPV, zástupci PSP ČR, AK ČR, PK ČR, ASZ ČR. Dále budou jako hosté pozváni reprezentanti dalších stavovských organizací, ředitelé výzkumných ústavů, rektori a děkani univerzit.

K bodu 5:

Stanovisko resortu MZe k metodice hodnocení výzkumu bylo již předáno na RVV. Toto stanovisko předá ředitel Ing. J. Stehlík sekretariátu ČAZV a ten rozešle uvedený materiál všem členům Předsednictva k dalším připomínkám.

K bodu 6:

Předsednictvo souhlasí s tím, aby byla provedena redakční úprava všech textů na CD za úplatu. Konečnou verzi za jednotlivé odbory musí však jednotliví členové Předsednictva schválit před zpracováním do konečného textu na CD.

K bodu 7:

Vzhledem ke konání státních závěrečných zkoušek na univerzitách je termín 6. 6. 2006 pro konání Předsednictva i rozšířeného zasedání nevhodný. Termín konání Předsednictva bude proto upřesněn. Rozšířené zasedání věnované problematice poradenství se uskuteční v podzimním termínu. Současně s konáním Předsednictva dne 11. 7. 2006 proběhne i vyhodnocení obou soutěží Ministerstva zemědělství.

V různém:

Předsednictvo potvrdilo již navržené na udělení medailí na Radě.

Na udělení čestného členství byli z našich odborů navrženi:

OP	Ing. Pavel Novák, CSc.
OVH	Doc. Ing. Jiří Filip, CSc. Ing. Václav Pondělíček Doc. Ing. Jiří Váška, CSc..

Ze zápisu z plenárního zasedání Odboru vodního hospodářství ČAZV dne 14.3.2006

Plenární zasedání OVH ČAZV zahájil a řídil předseda odboru Prof. Ing. Miloslav Janeček, DrSc.. Přednesl podstatné body ze zprávy o činnosti odboru za r. 2005, ke které přítomní neměli připomínky a vyslovili souhlas s jejím předložením Předsednictvu ČAZV. Dále naznačil hlavní směry činnosti OVH v roce 2006. Poté se rozvinula diskuze členů odboru, z níž za podstatné lze považovat následující náměty a připomínky:

- před konferencemi pořádat workshopy pro úzký okruh zainteresovaných zástupců ministerstev a institucí
- zpracovávají se Plány opatření povodí jako významné nástroje hospodaření s vodou; o tom jak budou v praxi vypadat, budou rozhodovat především vlastníci
- chybí poradenské služby pro hydromeliorační opatření, zejména jak správně zavlažovat
- chybí provázanost plánů opatření povodí s pozemkovými úpravami
- vůle na straně obcí je, ale chybí dostatečná informovanost
- převaha finančních prostředků je dávana do vodovodů a kanalizací, na malou vodu se prostředky nedostávají
- řešené výzkumné problémy jsou ovlivňovány tématy vypisovanými různými grantovými agenturami; zde je důležitá úloha OVH ve vzájemné informovanosti
- ČZU nabízí celou řadu kurzů, ve spolupráci se zahraničními univerzitami zaměřenými na vodu
- stále je postrádán systematický přenos výsledků výzkumu do praxe a jeho formy
- nejasná legislativa ve vztahu k managementu krajiny.

Zapsal: Miloslav Janeček

Jak bude vypadat zemědělské poradenství v letech 2007-2013?

Cílem tohoto příspěvku je poukázat na některé problémy spojené s plněním nařízení Rady EU č. 1782/2003. Členským státům EU se v něm ukládá, aby od 1. ledna 2007 zřídily funkční komplexní zemědělský poradenský systém. Je to jasný signál, že i v podmínkách tržní ekonomiky bude v příštích letech stát projevovat aktivní zájem o zemědělské poradenství.

O jakou míru angažovanosti se bude jednat, to bude možno posoudit jednak podle objemu vkládaných finančních prostředků do zemědělského poradenství,

jednak podle toho, jaké jsou nebo budou pro fungování poradenského systému vytvořeny právní, organizační a personální předpoklady.

Důvody pro vynakládání veřejných prostředků na zemědělské poradenství

Požadavek EU na zřízení komplexního zemědělského poradenství v členských státech má racionální opodstatnění. Zatímco v minulosti napomáhalo zemědělské poradenství zabezpečovat dostatek potravin, dnes se na něj kladou jiné požadavky. V současnosti se v zemědělském poradenství spatřuje účinný nástroj k prosazování vládní politiky v takových záležitostech, jako je bezpečnost potravy a kvalita vody i ostatních složek životního prostředí. Zároveň se od něj očekává podpora růstu konkurenceschopnosti zemědělských produktů a celého odvětví. Prostřednictvím poradenství se vytvářejí příznivé podmínky pro praktické uplatňování inovačních procesů, a tím i pro vyšší návratnost finančních prostředků vkládaných do modernizace podniků, do výzkumu a vývoje a do školství.

Jinak řečeno, orgány EU jsou si vědomy, že dodržování náročných standardů při hospodaření na půdě je nezřídka spojeno s dodatečnými náklady, které se ne vždy úměrně vrátí ve formě vyšších příjmů za prodané produkty. Vysokou kvalitu potravin a nenarušené životní prostředí chce EU zabezpečovat nejen vydáváním zákonných příkazů a zákazů, ale rovněž podporou zemědělského poradenství s nezbytným laboratorním zázemím a informačním systémem. V pozadí požadavku na komplexní zemědělské poradenství v členských státech EU může být i záměr sjednotit a mít pod kontrolou tuto formu dotací do agrárního sektoru v jednotlivých zemích.

Kolik finančních prostředků na poradenství?

Od 1. ledna 2007 by měl komplexní poradenský systém fungovat. Zároveň začnou platit pravidla Evropského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD), který se v letech 2007-2013 stane hlavním finančním nástrojem pro uskutečňování politiky rozvoje zemědělství, lesnictví a venkova. Znamená to, že nejbližší budoucnost zemědělského poradenství podporovaného z veřejných prostředků je bezprostředně závislá na rozhodnutích týkajících se EAFRD.

Dostupné údaje o návrhu MZe na alokaci finančních prostředků EAFRD vzbuzují pochybnosti, zda uvažované finanční prostředky umožní zřídit komplexní funkční zemědělský poradenský systém. Je zde totiž uvedeno několik dílčích údajů (opatření a průměrná roční podpora v Kč), které jsou rozptýleny na různých místech, nikoliv však souhrnné číslo charakterizující objem prostředků, s nímž se na poradenství počítá. Lze doufat, že k objemu a struktuře finančních prostředků na poradenství se ve zbývajícím čase před konečným rozhodnutím ještě povede vážná odborná diskuse.

Co by mělo být předmětem diskuse?

Je s podivem, že myšlenka komplexního zemědělského poradenství nebyla dosud předmětem bouřlivých diskusí. Nebylo slyšet představitele praxe, tj. těch, kdo jsou potenciálním uživateli zemědělského a lesnického poradenství. Lze to považovat za signál, že dosavadní systém zemědělského poradenství vyhovuje? Nebo naopak, je to projev nedůvěry k dosavadní podobě poradenství podporovanému z veřejných prostředků?

Myšlenka komplexního zemědělského poradenství nijak zvlášť nezaujala ani zemědělské výzkumné a vzdělávací instituce jako potenciální poskytovatele poradenství. Ministerstvu zemědělství byla předložena koncepce rostlinolékařského poradenství, ale tento návrh dosud nebyl projednán.

Postavení zemědělského poradenství na výzkumných a vzdělávacích institucích

V žádné zřizovací listině výzkumného ústavu nebo univerzity zemědělského zaměření nechybí zemědělská poradenská činnost. Samo o sobě to však nestačí. Pro hlubší, perspektivní zakotvení zemědělského poradenství na univerzitách a výzkumných ústavech nejsou v současnosti vytvořeny optimální podmínky. Na univerzitách je hlavní úsilí soustředěno na získávání studentů a grantů, na výzkumných ústavech je prioritou výzkum. Chybí motivace k orientaci na zemědělské poradenství.

Naléhavě je třeba řešit financování poradenské činnosti, vymezení konkrétních útvarů a pracovníků, kteří by zabezpečovali poradenství na částečný úvazek, dlouhodobě se mu věnovali a v něm zdokonalovali. Neobejde se to však bez změn kritérií, na nichž je na univerzitách a ve výzkumu závislá mzda, prestiž a kariéerní postup pracovníků orientovaných na zabezpečování potřeb praxe. Upravit bude nutno kritéria, na nichž je závislé financování zemědělských vzdělávacích a výzkumných institucí.

Komplexní zemědělské poradenství si lze bez zemědělských výzkumných a vzdělávacích institucí stěží představit. Jejich spoluúčast by přispěla ke zkvalitnění poradenství. Zároveň by prospěla i výzkumným ústavům a univerzitám, a to nejen jako zdroj finančních prostředků, ale i jako příležitost k získání podnětů z praxe pro orientaci výzkumných projektů a ke zkvalitnění výuky. Je proto v obecném zájmu, aby se účelným využitím prostředků EAFRD na zemědělské poradenství zastavil proces odklonu vzdělávacích a výzkumných institucí od poslání, kvůli němuž vznikly a dosud existují – sloužit potřebám praxe.

Závěr

Členské státy EU mají s účinností od 1. ledna 2007 vybudovat funkční komplexní zemědělský poradenský systém. V letech 2007-2013 bude zemědělské poradenství podporováno z veřejných prostředků v rámci Evropského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Rozsah a kvalita zemědělského poradenství bude do značné míry závislá na objemu uvolněných finančních prostředků a na jeho organizačním a personálním zabezpečení.

Je žádoucí, aby se ve zbývajícím čase před konečným rozhodnutím o objemu a struktuře finančních prostředků na poradenství, jakož i o jeho organizačním a personálním zabezpečení, vedla vážná odborná diskuse. Předložený návrh MZe na alokaci finančních prostředků EAFRD vzbuzuje pochybnosti, zda uvažované finanční prostředky umožní zřídit komplexní funkční zemědělský poradenský systém.

Václav Kůdela

Možnosti k pozvednutí nezastupitelné funkce venkova

V poslední době se konečně dostává na úrovni české i evropské poněkud větší pozornosti problematice venkova. Zatím se tak děje spíše ve formě proklamativní a venkov je často ještě chápán jen jako fenomén kulturní, o jehož krásy a možnost ho obývat a využívat více či méně přicházíme. Je vcelku objektivně zjišťována i situace venkova včetně přetrvávajících následků nedávné neblahé minulosti i některých neuspokojivých jevů posledních let (poškození a kontaminace složek životního prostředí, dopady chataření a chalupaření, celkově pokračující úpadek venkova včetně jeho občanské a duchovní úrovně či dokonce opatření prohlubující diskriminaci venkova). **Je však stále nedostatečně chápána a ještě méně analyzována a všeobecně respektována provázanost a nezastupitelnost venkova a jeho krajiny s životem a funkcemi celých územních celků.** Ničivé a stále frekventovanější povodně a jejich následky, které souvisejí nejen s přirozenými cykly a jejich různě se překrývajícími periodami, ale už zjevně s prohlubujícími se povětrnostními extrémy, jen bolestně a draze tuto skutečnost připomínají. Jako příklad nezbytného koncepčního úsilí jsme se pokusili analyzovat stav a vytýčit některé důležité úkoly k zajišťování funkce venkova.

Nejprve jsme v oblasti pozemkových úprav, které zasluhovaly věcné i časové priority, analyzovali ze situace, možností a dalších úkolů jako příklad zejména:

- Pozoruhodný, v mnohých obdobích kvalitní průběh realizace JPÚ i KPÚ, zpracovaná legislativa i metodika provádění PÚ.
- V České republice zatím neodpovídá rozloha provedených KPÚ současným ani očekávaným potřebám.
- Potřeba vyjasňování vlastnických vztahů, odstranění neupravených vztahů mezi vlastníkem a uživatelem, posilování odpovědnosti za majetek.
- Provázanost činností zajišťovaných pozemkovými úřady a katastrálními úřady.
- Včasná reflexe změn „vnějších“ podmínek - příprava a realizace zábran proti negativním následkům prohlubujících se extrémů vodního režimu (povodně, splachy půdy a lokální zatápění při přívalových srážkách či prudkém tání; negativní dopady suchých období).
- Včasná reflexe a reakce na změny „vnitřních“ podmínek daných změnami v nakládání s půdou (obdělávání půdy a její využití, zábory půdy průmyslovými, dopravními a dalšími stavbami a změny pravidel hospodaření – rozpočtové určení daní aj., které vedou zatím spíše k prohlubování diskriminace venkova).

Z další analýzy a zhruba patnáctiletých zkušeností z venkovského prostředí a z úsilí o jeho obnovu i opětový rozvoj je možno uvést alespoň:

- Iniciativa k pozvednutí a prosazení úlohy venkova vycházela mnohdy úspěšně a příkladně z jednotlivých malých obcí.
- Obec, základní článek demokratického systému i občanské společnosti resp. její samosprávné řízení, sehrála a měla by nadále sehrávat v zajišťování nezbytných rozvojových aktivit a tím i úlohy venkova rozhodující roli.

- Velkým přínosem bylo prosazení a následná podpora sdružování obcí v přirozených spádových oblastech (pro možnost naplňování rozsáhlejších záměrů, zejména dosahování trvalé obyvatelnosti). Vznikly tzv. mikroregiony – nikoliv jen jako geografický pojem – kterých je možno nadále využívat při řešení problémů venkova.
- Jestliže byla obec prvním iniciátorem i realizátorem opatření k obnově a dalšímu rozvoji pro samotnou obec, v průběhu let se jeví stále důležitějším úkolem i péče o krajinu.
- Program obnovy venkova se projevil jako významný nástroj obnovy a dalšího rozvoje venkova – zvláště pak od roku 1998, po jeho definitivním přijetí vládou. Byly pak kompletovány dotační tituly, znamenající často zvlášť pro malé obce „startovní“ a mnohdy lépe předjímalý budoucí evropské trendy než pozdější obtížně uchopitelné programy, odvozené z možností, které poskytuje EU. Bylo by vhodné podobně pokračovat.
- Zejména v počátcích bylo oprávněné požadovat doplňkové dotace (za spoluúčasti obcí) od státu, vzhledem k tomu, že negativní zásahy do venkovského prostoru přicházely z centra.

V syntéze je upřesněn jednotný cíl - posilování nezastupitelné funkce venkova včetně jeho krajiny. Tento cíl umožňuje vytýčit závažné koncepční náměty. Jejich posouzení, dopracování a postupná avšak dostatečně včasná realizace se jeví už naprosto neodkladná. Jedná se zejména o odezvu na výše analyzovaná zjištění, zejména:

- Současný rozsah, způsob a rychlost provádění pozemkových úprav již nyní nepostačuje požadavkům a potřebám na jejich realizaci.
- Rozvoj českého venkova a jeho funkce pro územní celek nejsou po létech jeho degradace zdaleka zajištěny.
- Prudce rostou negativní dopady vnějších i vnitřních vlivů na venkov a jeho krajinu.
- Probíhající decentralizace státní správy v dílčí realizaci i v přípravě dalších kroků nepřináší zatím progresivnější prvky či možnosti pro dostatečně rychlý rozvoj venkova.

V zásadě je třeba se urychleně připravit na to, že venkov se bude stávat výrazně jiným. Půjde o to včas vystihovat trendy změn a včasnou přípravou nejen bránit vzniku katastrof a škod postihujících celá povodí, ale do řešení zahrnout i možnost zachování tváře i významných tradic venkova včetně jeho obyvatelnosti i biologické diversity a prostupnosti jeho krajiny. Bude se jednat o velmi složité a náročné činnosti, řešení však jsou nejen možná, ale i nezbytná. Jejich nositeli musí být vysoce kvalifikované, schopné a progresivní lidské zdroje. Z nich mnohé, zejména ty, které jsou vázané svým životem na venkov, musí být připraveny ve výběrovém řízení proboujovat postavení venkova na všech úrovních.

Bude třeba zaktivizovat řadu vědních disciplin. **Problematika vody a půdy bude nesporně předmětem největší pozornosti.** Jistě bude třeba využít stávajících kapacit i institucí, nebude však vhodný resortní přístup (např. řešení a zavádění decentralizace státní správy přineslo v tomto ohledu některé pro venkov

negativní důsledky při zatím ne zcela správně diferencovaném pohledu na města a venkov).

Koordinační nezávislý orgán by měl být sestaven z nejkvalifikovanějších odborníků z vysokoškolské a vědecko-výzkumné základny. Tato řídicí „vědecká rada“ by zadávala jednotlivé projekty k řešení vybraným týmům, které by se ucházely o zadání i o finanční podporu z připravených a vyhlášených grantů ve výběrovém řízení (výrazná kritika dosavadního grantového systému se ozývá i z nejobornějších míst). Celý proces přípravy soustavného rozvoje by zahrnul výchozí zkoumání, rozhodovací proces podpořený tvorbou potřebné legislativy a výuku celého okruhu tolik potřebných lidských zdrojů. Jestliže iniciativa k činům při naplňování Programu obnovy venkova vycházela zdola a realizace nápravných opatření od drobných k větším, bude v tomto případě třeba konečných komplexních rozhodnutí na celostátní úrovni s možnými vazbami na podobné procesy v orgánech EU.

Jiří Hladík, Jiří Váša

Pedologické aktuality

Za uplynulé období, od vydání 24. Informačních listů, dosáhli na vědeckých pracovištích ČZU v Praze a MZLU v Brně výrazných osobních úspěchů následující kolegyně a kolegové:

Ing. Vít Penížek, Ph.D., disertační práci na téma „Testování různých pedometrických metod pro zpracování výsledků půdního průzkumu“ obhájil dne 5.10. 2005.

Doc. Ing. Eduard Pokorný, Ph.D. obhájil v prosinci 2005 svou habilitační práci na téma „Změny půdních vlastností způsobené obilninami pěstovanými v osevních sledech“.

Ing. Ondřej Drábek, Ph.D., disertační práci na téma „DETERMINATION OF TOXIC ALUMINIUM FORMS IN SOIL“ obhájil dne 13.12. 2005.

Doc. Ing. Radka Kodešová, CSc. obhájila svoji habilitační práci na téma „Metody řešení transportu vody a rozpuštěných látek s náhodným a hierarchickým uspořádáním pórových systémů“ dne 25. 1. 2006.

Doc. Ing. Jiří Kulhavý, CSc. byl po úspěšném profesorském řízení jmenován dne 2. 5. 2006 profesorem pro obor ekologie lesa.

Všem výše jmenovaným srdečně gratulujeme.

Různé

Na výzvu uveřejněnou v č.24 Informačních listů nikdo nereagoval. Výbor ČPS zjistil, že se osvědčila elektronická příprava Pedologických dnů 2006 v Jeseníkách, jak ji realizuje garant Prof. Ing. B. Šarapatka, CSc. Své přihlášky bez problému zaslalo více jak 110 zájemců.

S ohledem na tuto zkušenost bude náklad Informačních listů č.25 snížen cca na 100 kusů a zaslán převážně těm, kteří nemají svoji elektronickou poštu. Celý obsah informačních listů č.25 bude k dispozici na webových stránkách ČPS. Má-li někdo speciální zájem o tištěnou formu I.L., nechť se přihlásí u sekretáře ČPS Dr. Ing. M. Sáňky, v případě členů ICID u Dr. Ing. M. Šťastné a členové odboru vodního hospodářství u Ing. M. Soukupa, CSc.

The Czech Academy of Agricultural Science will publish a new scientific journal since 2006 - **Soil and Water Research**.

Principal Editor: J. Kozak

Czech University of Agriculture in Prague, Czech Republic

Managing Editor: M. Knizkova

Yearly subscription price is 85 USD

(subscribers from the Czech Republic can apply for special rates)

The journal will come out as a quarterly of 40 pages (A4 format).

Papers are published in English

Aims and scope: Soil and Water Research is a peer-reviewed scientific journal, publishing original papers, short communications and critical reviews from all fields of science and engineering related to soil and water and their interactions in natural and man-modified landscapes, with a particular focus on agricultural land use. The fields encompassed include, but are not limited to, the basic and applied soil science, soil hydrology, irrigation and drainage of lands, hydrology, management and revitalisation of small water streams and small water reservoirs, including fishponds, soil erosion research and control, drought and flood control, wetland restoration and protection, surface and ground water protection in terms of their quantity and quality, good agricultural practices, land consolidation and other measures for improving and protecting soils and all other elements of the environment in small agricultural and forested catchments. Socio-economic issues are not excluded. The journal is open to authors from all parts of the world irrespective of their professional background and affiliation.

Publisher: Institute of Agricultural and Food Information, Prague, Czech Republic.

You are invited to submit your papers for publication in *Soil and Water Research*. A detailed guide for authors is available at www.cazv.cz

Informační listy č. 25
připravila redakční rada ve složení:
Prof. Ing. Alois Prax, CSc. (předseda),
Ing. Karel B. Březina, Ing. Mojmír Soukup, CSc.,
Ing. Jiří Váša, DrSc., Doc. Ing. Jiří Váška, CSc.

Vychází pro vnitřní potřebu členů
Odboru vodního hospodářství a Odboru pedologie ČAZV,
Českého výboru mezinárodní komise pro závlahy a odvodnění
a České pedologické společnosti

Počet výtisků 100 – Uzávěrka listů 15. 5. 2006
Adresa redakce: VÚMOP, Žabovřeská 250, 156 27 Praha 5-Zbraslav

ZLOMKY

IVAN FONTANA

Už Blaise Pascal řekl, že suma našich znalostí roste jako povrch koule. Ale samotný růst je jako planá růže - jde o obsah.

Inundace: vodní štace za povodně.

Virgule pro hledání svěcené vody.

Vodní cejchy mohou kontrolovat jen vybraní cejní!

Silicon valley: skanzen doby kamenné.

Nebe je mnohem výš než bývalo.

40 dní trvá duši cesta do nebe a 2 tisícin vteřiny do pekel.

Všichni víme, co dokáže reklama, a to je jen polovina toho, co dokáže psychóza, čtvrtina toho, co dokáže ideologie, a osmina toho, co panika.

Nevěřte těm, co prosazovali nové myšlenky a nepadli za ně.

Jen nesmrtelné otázky se dostávají do dotazníků.

Gobelíny jsou vázány z paprsků hvězd, ale najdou se v nich i řasy tkadlen.

Bratřenci Veverkové, bratří Synkové, bratří Čapkové, bratři v triku, Three Brothers – a co sestry?

Uherský rok má čtyři roční období: Slotu, Špínu, Splín a Krizi.

Znak čistého svědomí: kapsy naruby.

Dobrá akustika se vždy vypořádá s ozvěnou.

Nejlepší akupunkturisté: toreadoři.

Svoboda je něco víc než dodržování práva – jak ji vymezil Montesquieu, je to respekt ke kultuře.

Vidlička ve tvaru virgule.

Zapalovač má v rodokmenu křesadlo, stejně jako záblesk.

Reklamy plní naše cesty optimizmem. Jedeme-li však rychle jsou všechny stejné.

Ventilková čepička smeká před atmosférickým tlakem.

Když horních deset tisíc znásobíme mléčným koeficientem 0,01, dostaneme společenskou smetánku. Když je znásobíme Marastovým součinitelem 0,09, obdržíme společenské bahno.

I neviditelná ruka trhu se občas zviditelní.

Je špatné, když dítě dostane na vše odpověď - bude infikováno hloupostí.

